

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonės dėl įgaliojimų derėtis dėl ES ir JAV susitarimo dėl tarpvalstybinės prieigos prie elektroninių įrodymų santrauka

(Visą šios nuomonės tekstą anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis galima rasti EDAPP interneto svetainėje www.edps.europa.eu)

(2019/C 186/06)

2019 m. vasario 5 d. Europos Komisija priėmė rekomendaciją dėl Tarybos sprendimo, kuriuo suteikiami įgaliojimai pradėti derybas dėl Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) tarptautinio susitarimo dėl tarpvalstybinės prieigos prie elektroninių įrodymų vykdant teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose. Rekomendacijos priede išdėstyti Tarybos derybiniai nurodymai, skirti deryboms dėl susitarimo. Siūlomo susitarimo tikslas – nustatant bendras taisykles spręsti teisinių klausimų dėl prieigos prie turinio duomenų ir su turiniu nesusijusių duomenų, kuriuos turi paslaugų teikėjai ES arba JAV.

EDAPP palankiai vertina Komisijos tikslą sudaryti susitarimą su JAV dėl tarpvalstybinės prieigos prie elektroninių įrodymų, taip užtikrinant aukštą asmens duomenų, kuriais ES ir JAV keičiasi teisės saugos tikslais, apsaugos lygį, tam pritaria ir sveikina išsipareigojimą nustatyti pakankamas apsaugos priemones. EDAPP jau daug kartų pažymėjo, kad ES reikalinga tvari keitimosi duomenimis su trečiosiomis šalimis teisės saugos tikslais tvarka, kuri visapusiškai derėtų su Pagrindinių teisių chartija. NET ir tirdamos vidaus bylas, teisės saugos institucijos vis dažniau susiduria su tarpvalstybiniais atvejais tiesiog dėl to, kad naudojamosi užsienio paslaugų teikėjų paslaugomis, tad informacija būna saugoma elektroniniu formatu kurioje nors trečiojoje šalyje. Praktiškai tų paslaugų teikėjų buveinės dažniausiai būna įsteigtos JAV, nes pasaulio rinkose dominuoja būtent JAV paslaugų teikėjai. Dėl didėjančio prašymų pateikti elektroninius įrodymus kiekio ir skaitmeninės informacijos nepastovumo pagal dabartinius bendradarbiavimo modelius, pavyzdžiui, pagal sutartį dėl savitarpio teisinės pagalbos, kyla įtampa. EDAPP supranta, kad institucijos stengiasi kuo greičiau surinkti savo tyrimams reikalingus duomenis ir pritaria pastangoms kurti naujus bendradarbiavimo modelius, įskaitant bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis.

Šioje nuomonėje norima pateikti konstruktyvių ir objektyvių patarimų, nes Taryba turi pateikti savo nurodymus prieš pradėdant vykdyti šią delikaciją užduotį. Joje remiamasi paskutiniaisiais metais susiformavusia Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, kurioje patvirtinti duomenų apsaugos principai, įskaitant informacijos teisingumo, tikslumo ir tinkamumo, nepriklausomos priežiūros ir žmonių asmeninių teisių apsaugą. Šie principai aktualūs ir valstybės institucijoms, ir privačioms įmonėms, o turint galvoje baudžiamosios veikos tyrimams reikalingų duomenų jautrumą, tampa dar svarbesni.

Atsižvelgdamas į tai, EDAPP nori pateikti šias pastabas:

- jis palankiai vertina tai, kad Rekomendacijoje jau pasiūlytos svarbios duomenų apsaugą užtikrinančios priemonės, įskaitant tai, jog reikia užtikrinti, kad bendrasis susitarimas būtų taikomas pagal nuorodą, ir pritaria Komisijos pasiūlymui numatyti tam tikras papildomas apsaugos priemones,
- turint galvoje konkrečią riziką, kuri kyla paslaugų teikėjams ir teismų institucijoms tiesiogiai bendradarbiaujant, jis siūlo prie kitos sutarties šalies prijungti teisminę instituciją,
- rekomenduoja kaip materialinį teisinį pagrindą įtraukti SESV 16 straipsnį.

Nuomonėje pateiktos ir kitos rekomendacijos, kaip patobulinti ir aiškiau išdėstyti derybinius nurodymus. EDAPP yra pasirėngęs per derybas ir prieš baigiant rengti būsimą ES ir JAV susitarimą suteikti daugiau patarimų institucijoms.

1. ĮVADAS IR PAGRINDINĖ INFORMACIJA

1. 2018 m. balandžio 17 d. Komisija paskelbė pasiūlymą dėl dviejų teisėkūros procedūra priimamų aktų rinkinio: Pasiūlymą dėl Reglamento dėl Europos elektroninių įrodymų baudžiamosiose bylose pateikimo ir saugojimo orderių ⁽¹⁾ (toliau – Pasiūlymas dėl e. įrodymų) ir Pasiūlymą dėl direktyvos, kuria nustatomos teisinių atstovų skyrimo įrodymams baudžiamosiose bylose rinkti suderintos taisyklės ⁽²⁾. Kol darbas vyksta Europos Parlamente, Europos Sąjungos Taryba (Taryba) patvirtino bendrą poziciją dėl šių dviejų pasiūlymų ⁽³⁾.
2. 2019 m. vasario 5 d. Komisija priėmė dvi rekomendacijas dėl Tarybos sprendimų: Rekomendaciją suteikti įgaliojimus pradėti derybas siekiant sudaryti Europos Sąjungos (ES) ir Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) tarptautinį susitarimą dėl tarpvalstybinės prieigos prie elektroninių įrodymų vykdant teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose ⁽⁴⁾ (toliau – Rekomendacija) ir Rekomendaciją suteikti Komisijai įgaliojimus ES vardu dalyvauti derybose dėl Europos Tarybos konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų (CETS Nr. 185) Antrojo papildomo protokolo ⁽⁵⁾. Rekomendacijos priedas (toliau – Priedas) yra labai svarbus, nes jame išdėstyti nurodymai, kurių Taryba rekomenduoja Komisijai laikytis ES vardu derantis dėl susitarimo. Dėl antrosios rekomendacijos parengta atskiroji EDAPP nuomonė ⁽⁶⁾. Tačiau EDAPP mano, kad abejos derybos: ir derybos su JAV, ir Europos Taryboje vykstančios derybos, yra glaudžiai susijusios.
3. Rekomendacija priimta remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 218 straipsnyje nustatyta ES ir trečiųjų šalių susitarimų sudarymo tvarka. Šia rekomendacija Komisija siekia, kad Taryba suteiktų jai įgaliojimus derėtis ES vardu ir pradėti derybas su JAV, laikantis prie Rekomendacijos pridėtų derybinių nurodymų. Tam, kad, deryboms pasibaigus, susitarimą būtų galima sudaryti, Europos Parlamentas turės pritarti derybose suderintam susitarimo tekstui, o Taryba paskui turės priimti sprendimą, kuriuo susitarimas bus sudarytas. EDAPP tikisi, kad, atėjus laikui, su juo bus konsultuojamasi dėl susitarimo projekto teksto, kaip nustatyta Reglamento (ES) Nr. 2018/1725 42 straipsnio 1 dalyje.
4. EDAPP palankiai vertina tai, kad Europos Komisijai priėmus Rekomendaciją, su juo buvo konsultuotasi, taip pat tai, kad su juo konsultavosi Europos Parlamento Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetas. EDAPP taip pat palankiai vertina tai, kad Rekomendacijos 4 konstatuojamojoje dalyje pateikta nuoroda į šią nuomonę. Jis nori pabrėžti, kad ši nuomonė neturi jokios įtakos kitoms pastaboms, kurias EDAPP gali vėliau pateikti remdamasis vėliau gauta išsamesne informacija.

5. IŠVADOS

66. EDAPP supranta teisėsaugos institucijų poreikį pasirūpinti elektroniniais įrodymais ir juos surinkti operatyviai ir veiksmingai. Jis pritaria pastangoms apibrėžti naujoviškus tarpvalstybinės prieigos prie elektroninių įrodymų būdus. Todėl šioje nuomonėje siekiama pateikti konstruktyvių ir objektyvių patarimų ES institucijoms, Komisijai siekiant, kad Taryba jai suteiktų įgaliojimus derėtis su JAV.

⁽¹⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos elektroninių įrodymų baudžiamosiose bylose pateikimo ir saugojimo orderių, COM(2018) 225 *final*.

⁽²⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria nustatomos teisinių atstovų skyrimo įrodymams baudžiamosiose bylose rinkti suderintos taisyklės, COM(2018) 226 *final*.

⁽³⁾ 2018 m. gruodžio 7 d. Taryba patvirtino bendrą poziciją dėl pasiūlyto reglamento. Pozicija paskelbta internete adresu <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2018/12/07/regulation-on-cross-border-access-to-e-evidence-council-agrees-its-position/#> 2018 m. kovo 8 d. Taryba patvirtino bendrą poziciją dėl pasiūlytos direktyvos. Pozicija paskelbta internete adresu <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2019/03/08/e-evidence-package-council-agrees-its-position-on-rules-to-appoint-legal-representatives-for-the-gathering-of-evidence/>

⁽⁴⁾ Rekomendacija dėl Tarybos sprendimo, kuriuo suteikiami įgaliojimai pradėti derybas dėl Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų susitarimo dėl tarpvalstybinės prieigos prie elektroninių įrodymų vykdant teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, COM(2019) 70 *final*.

⁽⁵⁾ Rekomendacija dėl Tarybos sprendimo, kuriuo suteikiami įgaliojimai dalyvauti derybose dėl Europos Tarybos konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų (CETS Nr. 185) Antrojo papildomo protokolo, COM(2019) 71 *final*; Konvencija dėl glaudesnio tarptautinio bendradarbiavimo elektroninių nusikaltimų ir elektroninių įrodymų srityje, Budapeštas, 2001 m. lapkričio 23 d., CETS Nr. 185.

⁽⁶⁾ EDAPP nuomonė Nr. 3/2019 dėl dalyvavimo derybose dėl Budapešto konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų Antrojo papildomo protokolo.

67. EDAPP sutinka su Komisijos teiginiu, kad sudarant numatomą susitarimą reikėtų užtikrinti tvirtus pagrindinių teisių apsaugos mechanizmus. Keletas duomenų apsaugos principų ir priemonių jau išdėstyti derybiniuose nurodymuose. Visų pirma, jis rekomenduoja Tarybos sprendimo preambulėje kaip vieną iš materialinių teisinių pagrindų nurodyti SESV 16 straipsnį. Jis palankiai vertina tai, kad bendrasis susitarimas, kuriam jis aktyviai pritaria, turėtų būti taikomas pagal nuorodą į būsimą susitarimą. Nuomonėje Nr. 1/2016 dėl bendrojo susitarimo EDAPP rekomendavo iš esmės patobulinti ir sugriežtinti keletą apsaugos priemonių; jis rekomenduoja įtraukti šias apsaugos priemones į derybinius nurodymus.
68. Atsižvelgdamas į numatomo susitarimo įtaką pagrindinėms teisėms, EDAPP taip pat mano, kad reikėtų įtraukti papildomas apsaugos priemones, be jau numatytų apsaugos priemonių, taip siekiant užtikrinti, kad galutinis susitarimas atitiktų proporcingumo sąlygą. Jis ypač rekomenduoja kitos susitarimo šalies paskirtas teismines institucijas kuo anksčiau įtraukti į elektroninių įrodymų rinkimo procesą, kad tos institucijos turėtų galimybę peržiūrėti, kaip orderiai atitinka pagrindines teises, ir nurodyti atmetimo pagrindus.
69. Be šių bendro pobūdžio rekomendacijų, EDAPP šioje nuomonėje pateikia rekomendacijas ir pastabas dėl šių derybiniuose nurodymuose išdėstytų konkrečių numatomo susitarimo, dėl kurio bus deramasi su JAV, aspektų:
- privalomojo susitarimo pobūdžio;
 - JAV kompetentingų institucijų tolesnio duomenų perdavimo;
 - duomenų subjektų teisių JAV, ypač teisės į informaciją ir teisės susipažinti su duomenimis;
 - JAV nepriklausomos institucijos vykdomos kontrolės;
 - teismo ir administracinio teisių gynimo JAV;
 - atitinkamų duomenų subjektų kategorijų;
 - duomenų, kuriems bus taikomas numatomas susitarimas, apibrėžties ir pobūdžio;
 - nusikalstamos veikos, kuriai bus taikomas numatomas susitarimas;
 - konkrečių apsaugos priemonių, kuriomis būtų užtikrintas reikiamas perduotų duomenų saugumo lygis;
 - institucijų, kurios gali išduoti elektroninių įrodymų orderius, pobūdžio;
 - galimybės paslaugų teikėjams, kuriems įteikiamas elektroninių įrodymų orderis, prieštarauti remiantis konkrečiais pagrindais.
70. Galiausiai pažymėtina, kad EDAPP bus pasirengęs patarti Komisijai, Tarybai ir Europos Parlamentui ir vėlesniais šio proceso etapais. Šioje nuomonėje pateiktos pastabos neturi įtakos jokioms kitoms pastaboms, kurias EDAPP gali pateikti, nes gali iškilti ir kitų klausimų, o jie būtų sprendžiami surinkus išsamesnę informaciją. EDAPP tikisi, kad prieš parengiant galutinį susitarimo projekto tekstą su juo bus dėl jo konsultuojamasi.

2019 m. balandžio 2 d., Briuselis

Giovanni BUTTARELLI

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas
